

ABD-İsrail'in İran'a Muhtemel Kara Harekâtı ve Babülmendeb Seçeneği: İkinci Boğaz Krizi Ne Ölçüde Gerçekçi?

Yavuz KAYA- Mart 2026

Bu analizde belirleyici soru, İran'ın doğrudan cephede ne kadar dayanacağı değil, savaşın maliyetini hangi coğrafyalara yayarak karşı tarafın askerî kazanımını stratejik olarak aşındıracağıdır. Çatışma hava saldırılarının ötesine geçip İran'ın kıyı kuşağını, adalarını, ihracat terminallerini veya rejim güvenliği bakımından kritik alanlarını hedef alan bir safhaya evrilirse, Babülmendeb tali bir başlık olmaktan çıkar ve Hürmüz'ü tamamlayan ikinci baskı sahasına dönüşür. Son güncel açıklamalar, İran'ın güney kıyıları ya da adalarına saldırı hâlinde geniş mayınlama ve Körfez erişimini kapatma tehdidini açıkça dillendirdiğini; aynı anda Körfez üreticilerinin de ihracatı Hürmüz dışı hatlara, özellikle Kızıldeniz çıkışlarına kaydırmaya çalıştığını gösteriyor. Bu ikili tablo, Babülmendeb'in artık yalnızca coğrafi bir geçit değil, savaşın ekonomik coğrafyasını küreselleştirebilecek stratejik bir düğüm olduğunu ortaya koyuyor.

Burada “kara harekâtı”nı tek ve homojen bir senaryo gibi okumak analitik hata olur. En olası form, tam ölçekli işgalden çok kıyı-ada-enerji düğümlerine dokunan sınırlı kara-deniz hibrit operasyonlarıdır: ada üslerine baskın, ihracat terminallerinin abluka altına alınması, kıyı radarı ve füze düğümlerinin ele geçirilmesi ya da dar kıyı şeridinde baskı üretmeye dönük geçici tutunmalar. Tam ölçekli işgal ise İran'ın dağlık çevre kuşağı, yüksek iç plato yapısı, çöl alanları ve dar geçitleri nedeniyle çok daha maliyetlidir; askerî coğrafya literatürü de İran'ın arazisinin istilacı kuvvetler için ağır lojistik ceza üreten bir savunma derinliği sunduğunu vurgular. Bu nedenle Babülmendeb etkisini en güçlü biçimde üretecek olan senaryo, Tahran'a yürüyen bir işgal değil; İran'ın kıyı egemenliğine ve enerji çıkış omurgasına dokunan sınırlı ama stratejik bir kara-deniz safhasıdır. Bu paragraftaki son hüküm, coğrafi veriler ve güncel tehdit söylemlerinin birlikte okunmasına dayanan analitik bir çıkarımdır.

İran açısından Babülmendeb'in önemi, Hürmüz'ün yerine geçmesinden değil, Hürmüz baskı altındayken rakiplerin ayakta kalmasını sağlayan ikame koridor işlevinden gelir. Son güncel

veriler, Suudi Arabistan'ın East-West hattı ve Yanbu terminali üzerinden Kızıldeniz çıkışlarını belirgin biçimde artırdığını; Mart ayında bu hatta yüklemelerin çok yüksek seviyelere çıktığını ve Asya'ya sevkiyat için Yanbu'nun telafî kapısı hâline geldiğini gösteriyor. Aynı anda bazı büyük Asya alıcılarının da Yanbu çıkışlarına ve alternatif tedarik düzenlerine yönelmeye başladığı bildirildi. Bu yüzden Babülmendeb, kriz anında enerji sisteminin “kaçış vanası”dır. İran için bunun stratejik anlamı nettir: doğrudan cephede simetrik üstünlük aramak yerine, karşı tarafın ayakta kalmasını sağlayan alternatif lojistik vanayı baskılayarak savaşın maliyetini küresel enerji ve ticaret zincirine yaymak.

Bu noktada Yemen'deki Husi hattı devreye girer; ancak bu hattı mekanik bir uzantı gibi okumak da eksik olur. Mevcut değerlendirmeler, Husilerin henüz savaşa resmen girmemesinde yerel önceliklerin, zamanlama hesabının ve açık müdahalenin doğuracağı sert karşılık riskinin etkili olduğunu gösteriyor. Buna rağmen resmî deniz güvenliği notları, Kızıldeniz-Babülmendeb-Aden hattında doğrulanmış yeni ticari gemi saldırıları sınırlı olsa da Husi unsurların anti-gemi füzeleri, tek yönlü saldırı İHA'ları ve insansız suüstü araçlarıyla deniz saldırısı düzenleme kapasitesini ve niyet rezervini koruduğunu açıkça belirtiyor. Son JMIC notu da Kızıldeniz/Babülmendeb hattında tehdidi “orta” seviyede tutarken, Husi güçlerinin deniz saldırısı kabiliyetinin sürdüğünü ve bölgesel çatışmanın devam ettiğini kaydediyor. Buradan çıkan sonuç şudur: mevcut sakinlik, kapasitenin ortadan kalktığını değil, siyasî olarak bekletilen bir tehdidin henüz tam açılmadığını düşündürür.

Bu nedenle en gerçekçi senaryo, klasik anlamda tam ve resmî bir boğaz kapatması değil, deniz inkârı stratejisidir. Deniz inkârı, her gemiyi fiziksel olarak durdurmayı değil, yeterli belirsizlik ve maliyet üreterek ticari davranışı değiştirmeyi hedefler. Babülmendeb'den geçen petrol akışının 2024'ün ilk sekiz ayında 8,7 milyon varil/günden 4,0 milyon varil/güne düşmesi ve aynı dönemde Ümit Burnu çevresindeki akışın belirgin biçimde artması, bunun fiilen nasıl çalıştığını gösterdi. UNCTAD da Süveyş geçişlerindeki sert düşüşe karşılık Ümit Burnu gelişlerinin büyük sıçrama yaptığını; daha uzun rotaların küresel ton-mil talebini ve konteyner gemisi ihtiyacını artırdığını ortaya koyuyor. Dolayısıyla birkaç isabetli saldırı kadar, mayınlama ihtimali, GNSS/GPS karışması, savaş riski primi ve armatör davranışı da koridoru hukuken açık ama ekonomik olarak pahalı ve kaçınılan bir hatta dönüştürebilir.

Bununla birlikte karşı tarafın elinin boş olduğunu söylemek de doğru olmaz. Son savunma tatbikatları ve askerî açıklamalar, ABD öncülüğündeki yapı ile bölgesel ortakların çok katmanlı bir karşı tedbir mimarisi geliştirdiğini gösteriyor: pasif radyo frekans tespiti, akustik algılama, entegre komuta-kontrol, elektronik harp seçenekleri, ölçeklenebilir karşı-İHA sistemleri ve hava/deniz eskort zinciri aynı çatı altında deneniyor. ABD Merkez Komutanlığı'nın 2025'te duyurduğu büyük ABD-Suudi karşı-İHA tatbikatı da 300'den fazla personel ve 20 farklı sistemle tam olarak bu amaca odaklandı. Avrupa tarafı da Babülmendeb çevresindeki ana deniz iletişim hatlarını korumak için Aspides görevini 28 Şubat 2027'ye kadar uzattı ve görevin Hürmüz'deki deniz durumunu da izlediğini açıkladı. Ancak bu karşı tedbirler ölümcüllüğü azaltabilir; ticari caydırıcılığı tamamen ortadan kaldırmaları daha zordur. Başka bir ifadeyle, askerî koruma ile sigorta ve piyasa psikolojisinin normalleşmesi aynı hızda işlemez. Bu son cümle analitik bir sonuçtur.

Çin faktörü ise bu tablonun en kritik ama en fazla eksik okunan boyutlarından biridir. Çin, Hürmüz ve Babülmendeb'de eş zamanlı bozulmanın en büyük ekonomik mağdurlarından biri olabilir; çünkü Hürmüz hem küresel LNG ticaretinin yaklaşık beşte biri için kritik güzergâhtır hem de Asya bu akışların başlıca varış bölgesidir. Çin Dışişleri Bakanlığı 2 Mart'ta Hürmüz ve çevresini küresel enerji ve mal ticareti için kritik bir uluslararası rota olarak tanımladı, askerî operasyonların derhal durdurulmasını istedi ve aynı gün itibarıyla 3.000'den fazla Çin vatandaşının İran'dan tahliye edildiğini açıkladı. Ayrıca son güncel enerji haberleri, büyük Çinli rafineri aktörlerinin Hürmüz çevresindeki kırılganlık nedeniyle tedariklerini çeşitlendirmeye ve devlet rezervlerini değerlendirmeye başladığını gösteriyor. Bu nedenle Çin bu dosyada dışarıdan bakan bir aktör değil; enerji güvenliği, rafineri akışı ve fiyat istikrarı bakımından doğrudan taraf.

Buna rağmen Çin'in askerî rolünü abartmamak gerekir. Pentagon'un 2025 raporuna göre, Çin'in Cibuti'deki destek üssü 2024 itibarıyla ne tahliyelerde belirleyici rol oynadı ne de süregiden Kızıldeniz krizine doğrudan destek verdi; daha çok kalıcı bölgesel varlık ve askerî diplomasi işlevi gördü. Bu, Pekin'in Babülmendeb jeopolitiğinde fiziksel erişime sahip olduğu, fakat bugüne kadar bunu ABD tarzı açık deniz güvenliği koalisyonuna çevirmediği anlamına gelir. Dolayısıyla Çin'in bugünkü ağırlığı daha çok diplomatik baskı, enerji de-risking ve kendi akışını korumaya dönük seçici uyarlamalar şeklinde görünür; doğrudan askerî güvenlik sağlayıcılığı ise daha sınırlı kalır.

Son hüküm şudur: ABD-İsrail hattının İran'a karşı kara unsuru içeren daha ileri bir askerî safhaya geçmesi hâlinde, İran'ın Yemen'deki Husi hattı üzerinden Babülmendeb'de yeni bir baskı üretmeye yönelmesi kuvvetli bir ihtimaldir; ancak bunun en olası biçimi mutlak deniz ablukası değil, çok katmanlı karşı tedbirlere rağmen koridoru fiilen pahalılaştıran ve caydıran bir deniz inkârı rejimidir. Bu rejim özellikle kıyı-ada-enerji düğümlerine dokunan sınırlı kara/kıyı operasyonlarıyla daha olası hâle gelir. Koalisyonun elektronik harp, karşı-İHA, eskort ve sensör füzyonu temelli tedbirleri tehdidin ölümcüllüğünü azaltabilir; fakat ticari davranışı tamamen normale döndürmeyebilir. Çin ise dosyada pasif değildir, fakat şimdilik rolü askerî müdahaleden çok diplomatik baskı ve enerji uyarlaması biçiminde görünmektedir. Asıl stratejik tehlike, Hürmüz ile Babülmendeb'in birbirini tamamlayan iki baskı sahasına dönüşmesi ve savaşın askerî merkezinin İran çevresinde kalırken ekonomik faturasının Avrupa limanları, Asya rafinerileri ve küresel enflasyon verileri üzerinden dünyaya yayılmasıdır.